

REMISSYTTRANDE

Finansdepartementet

2025-05-08

Dnr 0109/25

Er referens: Fi2025/00415

Remissyttrande över Kommunal anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamhet (SOU 2025:20)

Brottsförebyggande rådet (Brå) har fått rubricerade betänkande på remiss. Brå bedömer att det utifrån utredningens underlag inte går att ta ställning till de olika alternativ som presenteras som förslag. Som framgår av utredningen är andelen felaktiga utbetalningar osäker, liksom hur mycket mer som teoretiskt sett skulle gå att upptäcka vid en anslutning till Utbetalningsmyndigheten jämfört med idag då kommuner och regioner gör egna uppföljningar. Det har inte heller gått att göra en uppskattning av kostnaderna för en kommunal anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamhet. Rent principiellt ser dock Brå ett värde i att kommuners och regioners utbetalningar till såväl individer som juridiska personer ansluts till Utbetalningsmyndighetens verksamhet för dataanalys och granskning. Brå förespråkar att en anslutning inledningsvis även prioriterar privata utförare eftersom de ingår i de system där störst potentiell skada bedöms föreligga. Resonemanget utvecklas nedan.

I utredningen redogörs för den centrala roll som kommuner och regioner har inom välfärdssystemet och de stora summor som årligen betalas ut. Liksom i tidigare studier framkommer att den del av välfärden som är särskilt utsatt för grova och systematiska brott är där företag och andra juridiska personer bedriver verksamhet. I utredningen framkommer till exempel att så mycket som 16 procent av en kommuns budget för hemtjänst har utbetalats felaktigt till privata aktörer. Brå ser det därför som angeläget att prioritera kontroll och granskning av dessa verksamheter, där felaktigheter inte endast leder till stora ekonomiska förluster utan där skadan också innefattar att förtroendet för välfärdssystemen riskerar att urholkas, liksom att enskildas vård och omsorg äventyras. Därför anser Brå att den kommunala och regionala anslutningen till Utbetalningsmyndigheten bör prioritera att ansluta uppgifter om utbetalningar till privata utförare enligt kommunallagen och huvudmän enligt skollagen till verksamheten för dataanalys och granskning. Även om det kan vara ett svårare och möjligen mer kostsamt, uppdrag är behovet avsevärt större på de områdena. Det är även inom dessa områden som kommunernas och regionernas stora utgiftsområden i budgeten finns, vilket även det motiverar att juridiska personer bör prioriteras. Bistånd till enskilda utgör en väsentligt mindre andel av budgeten för en kommun i relation till kostnader för äldreomsorg, stöd till funktionsnedsatta och utbildning.

Om en anslutning av utbetalningar till enskilda individer inleds utan att även inkludera juridiska personer befarar Brå att det kommer att dröja betydande tid innan det blir aktuellt att inkludera information om utbetalningar till privata aktörer, trots att det är inom det området som behovet är störst.

De allvarliga konsekvenser som framkommit inom dagens system, där såväl fifflore som personer kopplade till kriminella nätverk kan sko sig på skattemedel i allmänhet och behövande inom välfärden i synnerhet, behöver motverkas. Det kan förvisso vara mer

komplikerat att samla och granska uppgifter som berör verksamheter i olika kommuner och regioner än som berör enskilda individer (vilket är just det som utnyttjas).

Samtidigt har ett arbete påbörjats på olika fronter för att skapa en nationell överblick. Ett exempel är den nationella katalogen över vårdgivare och utförare av socialtjänst som implementeras av E-hälsomyndigheten. Ett annat är Socialstyrelsens nationella forum mot välfärdsbrottslighet som ska förbättra kommuners och regioners förutsättningar att förebygga, förhindra och upptäcka välfärdsbrottslighet, där även myndigheter ingår. Det finns därför anledning att i denna kraftsamling också i närtid påbörja arbetet med att skapa ett samlat nationellt system för information om utbetalningar som går till juridiska personer i syfte att förhindra storskaliga och systematiska välfärdsbrott. Dessa nationellt samlade uppgifter kan hjälpa kommuner och regioner i deras förebyggande och kontrollerande arbete. Det är ett behov som har identifierats både i Brås studier och stödjande verksamhet, där det framkommer svårigheter för kommuner och regioner att kontrollera och följa upp just juridiska personer.

En anslutning av utbetalningar inte bara till individer utan även till juridiska personer skulle också ge bättre förutsättningar för ett mer likvärdigt arbete med att granska och kontrollera utbetalningar inom välfärdssystemen i kommuner och regioner över landet. Det är viktigt inte minst med tanke på risken att en oseriös verksamhet som blir upptäckt i en kommun eller region kan flytta sin verksamhet till annan del av landet, utan att information om verksamheten når den nya kommunen eller regionen.

Sammantaget ser Brå att givet sättet som välfärdssystem utnyttjas av kriminella inom ramen för hur Sverige har valt att organisera sin välfärdssektor, är det av angeläget att det införs bättre förutsättningar att följa upp och kontrollera inte bara utbetalningar till individer utan även till juridiska personer.

I utredningen kommer man på ett övergripande plan fram till att frågan om kommuners och regioners anslutning till systemet med transaktionskonto inte har några brottsförebyggande eller brottsupptäckande aspekter – och Brå tar därmed inte ställning i den specifika frågan.

Detta yttrande avges av tf. generaldirektör Jonas Trolle efter föredragning av enhetsråd Henrik Angerbrandt. I beredningen har deltagit utredare Åsa Winfridsson.

Jonas Trolle

Henrik Angerbrandt